

Ústavní soud zamítl návrh na zrušení části zákona o posuzování vlivů na životní prostředí

3.1.2024 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Návrh na zrušení § 23a odst. 3 poslední věty zákona o posuzování vlivů na životní prostředí (zákon o EIA) podal k Ústavnímu soudu Krajský soud v Ostravě. Probíhá před ním totiž řízení o žalobě environmentálního spolku směřující proti povolení stavby silnice R48 Frýdek-Místek. Obchvat v celkové délce 370 metrů je součástí dálnice D48, a je také jedním z prioritních dopravních záměrů, o něž se vede letitý spor. Mezi lety 2017 a 2022 se správní soudy opakovaně zabývaly zákonností stavebního povolení a věc několikrát vrátila zpět do správního řízení.

V mezidobí došlo k novele zákona o EIA, která zakotvila nyní napadené ustanovení § 23a odst. 3 věta třetí, podle kterého musí být závazné stanovisko k vlivům prioritního dopravního záměru na životní prostředí platné v době vydání rozhodnutí v navazujících řízeních v prvním stupni. Ustanovení fakticky umožnilo pokračovat v přípravě některých prioritních dopravních staveb na základě původního hodnocení vlivu na životní prostředí, a to i v případech dlouhotrvajících sporů o platnost stavebního povolení, pro které by jinak (ve standardním řízení) platnost stanoviska vypršela. Jelikož ministr dopravy v případě obchvatu opětovně rozhodl o rozkladu žalobce tak, že rozhodnutí Ministerstva dopravy částečně změnil a ve zbytku potvrdil, obrátil se spolek znovu na správní soudy. V řízení před krajským soudem argumentoval mimo jiné neústavností § 23a odst. 3 poslední věty zákona o EIA, s čímž se krajský soud ztotožnil a podal návrh na zrušení tohoto ustanovení.

Plénium Ústavního soudu (soudkyně zpravodajka Daniela Zemanová) však návrh soudu na zrušení § 23a zákona o EIA zamítlo. Napadené ustanovení nezasahuje do samotného jádra ústavně zaručeného práva na příznivé životní prostředí, sleduje legitimní cíle a představuje racionální prostředek k jejich dosažení.

Proces posuzování vlivů záměru na životní prostředí (EIA) je nástrojem ochrany životního prostředí. Zakotvení procesu mělo zajistit, aby při rozhodování byly zvažovány zejména zájmy ochrany životního prostředí a veřejného zdraví. Oproti standardnímu procesu EIA umožňuje napadené ustanovení § 23a zákona o EIA odlišný (zjednodušený a pružnější) proces EIA pro tzv. prioritní dopravní záměry. U prioritních dopravních záměrů pouze Ministerstvo životního prostředí vydá nové závazné stanovisko k jejich vlivům na životní prostředí, aniž by jeho vydání předcházely standardní procesní fáze jako je oznámení záměru, zjišťovací řízení, předložení dokumentace, zpracování posudku, vyjádření veřejnosti, dotčené veřejnosti, dotčených orgánů a územních samosprávných celků, veřejné projednání atd.

Klíčovou otázkou pro Ústavní soud tedy bylo, zda u „dobíhajících“ prioritních dopravních staveb tvořících transevropskou dopravní síť nebude muset být prováděn kompletní proces EIA, a zda (vedle původních podkladových stanovisek) postačí jen závazné stanovisko vydané v režimu napadeného ustanovení. Již v minulosti Ústavní soud vyslovil, že určitá míra zásahu do procesní složky práva na příznivé životní prostředí (v podobě omezení účasti veřejnosti v posuzovacích procesech) je racionálním prostředkem k dosažení některých cílů. Zjednodušený a pružnější proces EIA pro prioritní dopravní stavby ani nyní Ústavní soud nepovažuje za protiústavní.

Cílem napadené úpravy totiž bylo dokončit realizaci prioritních dopravních záměrů v pokročilém stavu a zabránit zpoždění v jejich přípravě tím, že bude možné pokračovat v povolovacích procesech bez nového provedení EIA odpovídající již nové právní úpravě. Co nejrychlejšího dokončení prioritních dopravních staveb přispěje obecně ke snížení negativních důsledků tranzitní silniční dopravy na zdraví obyvatel, zejména ve městech značně zatížených dopravou. Přijatá úprava chrání legitimní očekávání i práva účastníků nabytá v dobré víře v již proběhlých řízeních. Umožňuje také rozvoj transevropské dopravní sítě, a vede tak k naplnění závazků České republiky vyplývajících z unijní legislativy.

Ústavní soud také dodal, že za možný nedostatek přezkoumávané právní úpravy považuje chybějící záruku, že stanovisko vydané podle § 23a zákona o EIA nebude platné nepřiměřeně dlouhou dobu. Pokud by taková situace skutečně nastala, bylo by možné nepřiměřenost doby namítat v navazujících správních řízeních – proces EIA je totiž vždy podkladem pro další navazující řízení. Pokud by posléze správní soudy zrušily prvostupňové správní rozhodnutí, pak by při novém rozhodování již nebylo možno podkladové stanovisko, jehož platnost mezitím vypršela, opětovně použít. Právní řád jako celek tedy poskytuje záruku, že podkladové stanovisko vydané podle napadeného ustanovení nebude bez dalšího platné jednou pro vždy (na neurčito).

<https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-zamitl-navrh-na-zruseni-casti-zakona-o-posuzovani-vlivu-na-zivotni-prostredi>